

مصاحبه با فرشاد اکتسابی، کارگردان مستند «خط القعر»

نگاهی طرفانه در روایت جنگ

مستند «خط القعر» به کارگردانی فرشاد اکتسابی با تکیه بر اسناد تاریخی دلایل وقوع جنگ ایران و عراق را در طول تاریخ شکل گیری آن به نمایش در آورده است. خبرنگار صبا به بهانه حضور و نمایش این مستند در جشنواره فیلم فجر ۴۳ با کارگردان این اثر گفت و گو کرده است.

مهديه مالکی
گفت و گو

مستند «خط القعر» در مورد چه موضوعی است و چرا این موضوع را انتخاب کردید؟

این مستند به بررسی علل وقوع جنگ ایران و عراق می‌پردازد؛ جنگی که طولانی‌ترین جنگ متعارف در قرن گذشته بود و به مدت قریب به ۸ سال به طول انجامید. اما هدف من از ساخت این فیلم تنها پرداختن به این موضوع طی سال‌های ۵۸ و ۵۹ نبود. من تصمیم گرفتم که این موضوع را از زاویه‌ای تاریخی و ریشه‌های بررسی کنم تا جزئیات مسئله بهتر روشن شود. در واقع، برای بررسی ریشه‌های این جنگ می‌بایست آن را در یک بستر تاریخی مورد واکاوی قرار داد یعنی دوران پیش از انقلاب، از جمله دوران پهلوی و قاجار و صفوی.

این فیلم تندیس برنزی بهترین فیلم در بخش آوبنی و تندیس فیروزه‌ای بهترین پژوهش جشنواره سینما حقیقت را به دست آورده است. از نظر شما، موفقیت فیلم به چه عواملی وابسته است؟

شاید موفقیت فیلم «خط القعر» در استفاده از اسناد تازه رویت شده‌ای باشد که من از منابع خارجی و آرشیو اسناد کشورهای مختلف همچون پژوهشکده ویلسون در واشنگتن استفاده کرده‌ام و همچنین نگاه بی‌طرفانه‌ای که در روایت داشته‌ام باعث شده است که این فیلم در جشنواره فیلم سینماحقیقت مورد توجه مخاطب قرار بگیرد و امیدوارم در جشنواره فیلم فجر نیز این استقبال مجدداً رخ دهد.

روند تحقیق و پژوهش برای این مستند چقدر طول کشید و چطور منابع مختلف را جمع‌آوری کردید؟

تحقیق و پژوهش مستند «خط القعر» تقریباً یک سال از ابتدای سال ۱۴۰۱ تا فروردین ۱۴۰۲ به طول انجامید. در این مدت به مراکز اسناد مختلف، ام‌ام‌ام مراکز آرشیو اسناد در ایران و خارج از کشور، مراجعه کردم و در این مسیر با مورخان و پژوهشگران مختلف مصاحبه کردم تا بتوانم اطلاعات و اسناد موثق جمع‌آوری کنم. بخشی از این اسناد مربوط به گذشته‌های دور است که به موضوع اصلی مستند کمک زیادی کرد.

تولید این مستند چه چالش‌هایی داشت؟ چه موانعی برای شما در این مسیر وجود داشت؟

یکی از چالش‌های اصلی من به موضوع فیلم مرتبط می‌شد که مسئله‌ای تاریخی و حساسی بود که با تمامیت ارضی کشور مرتبط می‌شد و اینکه من سعی داشتم از دیدگاهی بی‌طرف به این موضوع نگاه کنم و هیچ‌گونه جهت‌گیری خاصی نداشته باشم.

اسناد را چطور در فیلم نشان دادید؟
من تمام اسناد موجود را بررسی کردم و آنچه تاثیرگذارتر بود در فیلم گنجاندم. در مجموع نزدیک به ۵۰۰ سند از ۱۸ هزار سند را انتخاب کردم که به موضوع اصلی فیلم ارتباط مستقیم داشت. برخی اسناد ممکن بود برای برخی افراد حساسیت برانگیز باشد، اما من سعی کردم تا جایی که ممکن است، اسناد را با دقت و بدون هیچ‌گونه تحریف یا حذف غیرضروری در فیلم قرار دهم.

فیلم شما چه تاثیری بر تماشاگران گذاشته و چه بازخوردهایی دریافت کرده‌اید؟

بازخوردهایی که از مخاطبان دریافت کردم بسیار مثبت بوده است. بسیاری از آن‌ها اذعان کرده‌اند که در این فیلم مطالب جدیدی را شنیده‌اند که قبلاً به آن‌ها پرداخته نشده بود و همینطور شیوه و بیان بصری فیلم نیز برای مخاطبان آن نواورانه و جذاب بود.

هدف شما از ارسال این مستند به جشنواره فجر چه بود؟

هدف اصلی من دیده شدن آن توسط مخاطبان بیشتر بود. همچنین، می‌خواستم بازخورد بیشتری دریافت کنم و ببینم آیا توانسته‌ام به هدف خود که همانا ارائه یک نگاه بی‌طرفانه و پژوهش‌محور است، دست پیدا کنم یا نه.

در نهایت، اگر نکته‌ای باقی مانده باشد که بخواهید به مخاطبان بگویید، چه چیزی خواهد بود؟

نکته آخر اینکه تاریخ همواره برای بشر آموزنده است و ما باید از تاریخ درس بگیریم تا از اشتباهات آینده جلوگیری کنیم. در این فیلم سعی کرده‌ام که این پیام را به‌طور غیرمستقیم به مخاطب منتقل کنم و امیدوارم که برای نسل‌های آینده نیز مفید باشد.

گفت و گو با دانیال رحیمی کاشانی، کارگردان فیلم کوتاه «بیتا»

از بزک‌های رایج پرهیز کردیم!

دلیل از تزئینات سینمایی و بزک‌های رایج در فیلم‌ها پرهیز کردیم. خود فیلمنامه نیز این سادگی را می‌طلبید و ما قصد داشتیم که فیلم فقط قصه‌اش را روایت کند بدون اینکه به جنبه‌های تزئینی توجه زیادی شود.

آیا برنامه‌ای برای بخش بین‌المللی فیلم دارید؟

آماده‌سازی برای بخش بین‌المللی فیلم آغاز شده است، اما تصمیم داریم ابتدا سیکل جشنواره‌های داخلی را تکمیل کنیم تا از این طریق نظرات و بازخوردها را دریافت کنیم. اگر نیاز به اصلاحاتی باشد، انجام دهیم و سپس برای ارسال به جشنواره‌های خارجی اقدام خواهیم کرد.

صحبت پایانی

در ابتدا از فرصتی که در اختیارم قرار دادید، تشکر می‌کنم. یکی از اتفاقات شایسته این دوره از جشنواره فجر افزایش آثار پذیرفته‌شده فیلم‌های کوتاه بود. این شاید نشان دهنده تغییر رویکرد جشنواره فجر و توجه بیشتر به فیلم‌های کوتاه باشد. همچنین از تمامی همراهانم تشکر ویژه دارم؛ اگر هر کدام از آنها نبودند، این فیلم به این سطح نمی‌رسید.

از اتمسفری بود که خودمان در آن زیست کرده و در شهر کاشان به وفور با آن روبرو شده بودیم. با وجود اینکه به گزینه‌هایی مانند فیلمبرداری در شمال کشور یا یزد فکر کرده بودیم، تصمیم گرفتیم فیلم را در کاشان و با همکاری عوامل کاشانی بسازیم. این کار باعث شد که بازیگران و تیم تولید با محیط خودشان راحت‌تر و هم‌جهت‌تر کار کنند.

چرا با بازیگران شناخته شده همکاری نکردید؟

در ابتدا با بازیگران حرفه‌ای‌تر مذاکره کردیم، اما به نظرم این موضوع در خور فیلم نبود. چراکه تمایل داشتم که هارمونی و یکپارچگی در تیم تولید حفظ شود. به همین دلیل، تصمیم گرفتیم از بازیگران کاشانی استفاده کنیم، که به نظرم انتخاب خوبی بود.

چطور تصمیم گرفتید که فیلم از ساختار ساده‌ای پیروی کند؟

من علاقه‌مند بودم که فیلم سادگی ساختاری خود را حفظ کند و به همین

دانیال رحیمی کاشانی، دانش‌آموخته فیلمسازی از انجمن سینمای جوان استان کاشان است. وی در حوزه کارگردانی حدود

معصومه دهقان
گفت و گو

نه فیلم کوتاه ساخته است. اما بطور کلی فیلم کوتاه «بیتا» دومین فیلم حرفه‌ای او محسوب می‌شود که اکنون در چهل و سومین جشنواره بین‌المللی فیلم فجر حضور دارد. خبرنگار صبا با وی به گفت و گو نشست است که در ادامه می‌خوانید.

ایده ساخت فیلم «بیتا» چگونه شکل گرفت و چه مدت زمان برد تا به فیلمنامه نهایی رسیدید؟

فیلمنامه «بیتا» را خودم نوشتم و ایده‌اش چندین سال ذهنم را مشغول کرده بود. شاکله اصلی داستان برای یکی از دوستانم، محمدجواد مزدیان بود و من ایده‌ای داشتم که تا آن زمان فرصتی برای کار کردن روی آن پیدا نکرده بودم. سال گذشته که با دوستانم جمع شدیم، ایده را مطرح کردم و خوشبختانه مورد استقبال قرار گرفت. این باعث شد که مجدداً فیلمنامه را بازنویسی کنم و آن را به مرحله اجرا برسانم. البته این فرایند با اثر مستند من تداخل پیدا کرد و باعث شد که بازنویسی فیلمنامه، انتخاب بازیگران و لوکیشن‌ها حدود یک سال طول بکشد، ولی در نهایت می‌توانم بگویم که حدود دو ماه درگیر پیش‌تولید پروژه بودیم.

در ساخت فیلم «بیتا»، به چه نکاتی توجه داشتید و چرا تصمیم گرفتید که فیلم در کاشان فیلمبرداری شود؟

این فیلم برای من جذاب بود زیرا روایت شسته‌رفته و گویایی داشت و از قصه‌گویی پیچیده دوری می‌کرد. همچنین داستان فیلم

